ISSN: 2181-3906 2026

International scientific journal
«MODERN SCIENCE AND RESEARCH»
VOLUME 5 / ISSUE 11 / UIF:8.2 / MODERNSCIENCE.UZ

O'ZBEK TILIDA EMOJI VA SMAYLIKLARNING LINGVISTIK FUNKSIYALARI

Xakimova Gulira'no To'lqinboy qizi
Namangan davlat universiteti filologiya fakulteti 2-kurs magistranti.

https://doi.org/10.5281/zenodo.24221399

Annotatsiya. *Mazkur maqolada raqamli kommunikatsiya sharoitida faol qo'llanilayotgan emoji va smayliklarning o'zbek tilidagi lingvistik, pragmatik hamda diskursiv funksiyalari kompleks tahlil qilinadi. Emoji va smayliklarning paralingvistik vosita sifatidagi mohiyati, yozma nutqdagi hissiy-ekspressivlikni ta'minlashdagi roli, nutqiy tejamkorlikka ta'siri hamda milliy-madaniy semantika bilan bog'liqligi ilmiy jihatdan asoslab beriladi. Tadqiqot natijalari o'zbek tilshunosligida raqamli diskursni o'rganishning dolzarbligini ko'rsatadi.*

Kalit so'zlar: *emoji, smaylik, raqamli diskurs, paralingvistika, pragmatika, yozma nutq, o'zbek tili.*

LINGUISTIC FUNCTIONS OF EMOJI AND SMILEYS IN THE UZBEK LANGUAGE

Abstract. *This article provides a comprehensive analysis of the linguistic, pragmatic, and discursive functions of emojis and smileys actively used in digital communication in the Uzbek language. The nature of emojis and smileys as paralinguistic means, their role in ensuring emotional expressiveness in written speech, their impact on speech economy, and their connection with national-cultural semantics are scientifically substantiated. The research results highlight the relevance of studying digital discourse in Uzbek linguistics.*

Keywords: *emoji, smiley, digital discourse, paralinguistics, pragmatics, written speech, Uzbek language.*

So'nggi yillarda raqamli texnologiyalar rivoji natijasida inson muloqoti yangi bosqichga ko'tarildi. Ijtimoiy tarmoqlar, messenjerlar va onlayn platformalarda yozma nutq asosiy aloqa vositasiga aylandi. Biroq yozma nutq og'zaki nutqqa xos bo'lgan intonatsiya, pauza, mimika va jest kabi ekstralingvistik belgilarni to'liq aks ettira olmaydi. Ana shu kamchilikni bartaraf etish zarurati emoji va smayliklarning paydo bo'lishi va ommalashuviga sabab bo'ldi[1]. O'zbek tilidagi raqamli muloqotda ham ushbu birliklar muhim kommunikativ vosita sifatida shakllanib bormoqda. Tilshunoslikda emoji va smayliklar mustaqil til birligi sifatida emas, balki paralingvistik va ekstralingvistik vosita sifatida talqin etiladi[2]. Ular fonema, morfema yoki leksik birlik darajasiga ega bo'lmasa-da, nutq mazmuniga bevosita ta'sir ko'rsatadi. O'zbek tilida emoji ko'pincha gap oxirida joylashib, intonatsion vazifani bajaradi, ya'ni so'zlovchining munosabatini ifodalaydi. Emoji va smayliklarning hissiy-ekspressiv funksiyasi yozma nutqni jonlantiradi. O'zbek tilida hissiyotlar ko'pincha undov so'zlar, modal birliklar orqali ifodalanadi. Emoji esa ushbu vositalarni vizual tarzda to'ldiradi. Masalan, quvonchni bildiruvchi emoji ijobiy baholashni kuchaytirsa, qayg'uni ifodalovchi emoji salbiy emotsional fon yaratadi. Bu jihatdan emoji ekspressiv stilistika vositasi sifatida namoyon bo'ladi[3].

[1]Crystal, D. Language and the Internet. Cambridge University Press, 2001. – P. 34–56.
[2]Danesi, M. The Semiotics of Emoji. London: Bloomsbury, 2017. – P. 12–28.
[3]Mahmudov, N. Nutq madaniyati va uslubiyat. Toshkent, 2013. – B. 145–160.

ISSN: 2181-3906 2026

International scientific journal
«MODERN SCIENCE AND RESEARCH»
VOLUME 5 / ISSUE 11 / UIF:8.2 / MODERNSCIENCE.UZ

Pragmatika nuqtayi nazaridan emoji nutqiy aktning haqiqiy maqsadini aniqlashga yordam beradi. Bir xil leksik birlik turli emoji bilan qo'llanganda, uning semantik yuklamasi o'zgaradi.

Masalan, oddiy tasdiq mazmunidagi gap emoji yordamida kinoyaviy, istehzoli yoki samimiy tus olishi mumkin. O'zbek tilidagi raqamli diskursda bu holat nutqiy niyatni to'g'ri anglashda muhim ahamiyatga ega[4].

Zamonaviy muloqotning asosiy xususiyatlaridan biri — tezkorlikdir. Emoji va smayliklar tilning iqtisodiylik tamoyiliga mos kelib, qisqa va lo'nda muloqotni ta'minlaydi. Ayrim hollarda emoji butun bir gap yoki hatto dialog o'rnini bosa oladi. Bu jarayon o'zbek tilidagi yozma nutqning yangi tendensiyalaridan biri sifatida baholanishi mumkin[5].

Emoji va smayliklar diskurs turiga qarab turlicha qo'llaniladi. Rasmiy, ilmiy va hujjatli matnlarda ularning ishlatilishi me'yoriy emas, norasmiy diskursda esa bu holat mutlaqo tabiiy hisoblanadi. Shuningdek, yoshlar nutqida emoji ko'proq uchrashi sotsiolingvistik farqlanishni ko'rsatadi. Bu jarayon tilning dinamik rivojlanayotganligini tasdiqlaydi[6].

Emoji global vosita bo'lishiga qaramay, ularning talqini milliy madaniyat bilan chambarchas bog'liq. O'zbek tilida ayrim emoji duo, hurmat va minnatdorlik kabi tushunchalarni ifodalashda faol ishlatiladi. Bu esa emoji semantikasining milliy mentalitet asosida qayta talqin qilinishini ko'rsatadi[7].

Emoji va smayliklarning asosiy lingvistik funksiyalari

1. Hissiy-ekspressiv funksiya. Bu funksiya yozma nutqda muallifning hissiy holatini ochiq ifodalashga xizmat qiladi.

Bugun imtihondan muvaffaqiyatli o'tdim 😊 → quvonch va mamnunlik ifodalanmoqda.

Xabarni kech ko'rdim 😔 → afsus va xafalik ma'nosi kuchaytirilgan.

Nihoyat seni ko'rdim 🥹 → iliqlik va samimiylik ifodasi.

2. Pragmatik funksiya. Emoji nutqiy niyatni aniqlashtiradi va gapning yashirin ma'nosini ochib beradi.

Yaxshi ekan 👍 → oddiy tasdiq, betaraf munosabat.

Yaxshi ekan 🤔 → kinoya yoki shubhali munosabat.

Mayli, qilaman 😅 → istaksiz rozilik yoki noqulaylik.

3. Nutqiy tejamkorlik funksiyasi. Emoji butun bir gap o'rnini bosib, yozma nutqni ixchamlashtiradi.

— *Tushundingmi?* — 👍 → "Ha, tushundim" mazmuni.

— *Rozimisan?* — ✔️ → rozilikni bildiradi.

— *Kelyapsanmi?* — ⏳ → "Birozdan keyin" degan ma'no.

4. Diskursiv funksiya. Emoji yozma nutqning rasmiy yoki norasmiyligini belgilaydi.

[4]Herring, S.C. Computer-Mediated Discourse Analysis // Handbook of Discourse Analysis. Amsterdam, 2004. – P. 612–634.
[5]Crystal, D. Language and the Internet. Cambridge University Press, 2001. – P. 78.
[6]Nurmonov, A. Tilshunoslik nazariyasi asoslari. Toshkent, 2008. – B. 89–102.
[7]Danesi, M. The Semiotics of Emoji. London: Bloomsbury, 2017. – P. 45–51.

Bugun uchrashuv 15:00 da bo'ladi. → rasmiy yozma nutq (emoji yo'q).

Bugun 15:00 da uchrashamiz 😉 → norasmiy, do'stona diskurs.

5. Stilistik funksiya. Emoji yozma nutqqa individual uslub va emotsional rang bag'ishlaydi.

Zo'r chiqibdi! — oddiy baho.

Zo'r chiqibdi 🔥 → ikkinchi variantda baho kuchaygan, stilistik ta'sir oshgan.

6. Kompensator funksiya. Emoji yozma nutqda og'zaki nutqqa xos mimika va intonatsiyani qisman qoplaydi.

Hazillashdim 😄 → gapning jiddiy emasligi aniqlanadi.

Jahlim chiqdi 😠 → emotsional holat ochiq ko'rsatilgan.

7. Sotsiolingvistik funksiya. Emoji muallifning yosh, ijtimoiy muhit va muloqot uslubini ko'rsatadi.

Dars zo'r o'tdi 😎🔥 → yoshlar nutqiga xos.

Rahmat. → kattalar yoki rasmiy nutq.

8. Madaniy-lingvistik funksiya. Emoji milliy madaniyatga xos ma'nolarni ifodalashi mumkin.

Yordamingiz uchun katta rahmat 🙏 → hurmat va minnatdorlik.

Ishingizga omad 🍀 → ezgu tilak, ijobiy munosabat.

Xulosa

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, emoji va smayliklar o'zbek tilidagi raqamli muloqotda muhim lingvistik hodisaga aylangan. Ular hissiy-ekspressivlikni kuchaytiradi, pragmatik ma'noni aniqlashtiradi, nutqiy tejamkorlikni ta'minlaydi va diskursiv farqlanishni yuzaga chiqaradi. Emoji va smayliklarning lingvistik jihatdan o'rganilishi o'zbek tilshunosligida yangi ilmiy yo'nalish sifatida dolzarbdir[8]. Keltirilgan misollar shuni ko'rsatadiki, emoji va smayliklar kommunikativ aloqani rivojlantiruvchi vositalardir. Ular yozma nutqni jonlantiradi, ma'noni aniqlashtiradi va muloqotni samaraliroq qiladi. Kelgusida o'zbek tilidagi raqamli diskurs materiallari asosida korpus tadqiqotlarini olib borish maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Crystal D. Language and the Internet. — Cambridge University Press, 2001. — 272 p.
2. Danesi M. The Semiotics of Emoji. — London: Bloomsbury, 2017. — 192 p.
3. Herring S.C. Computer-Mediated Discourse Analysis // Handbook of Discourse Analysis. — Amsterdam, 2004. — P. 612–634.
4. Nurmonov A. Tilshunoslik nazariyasi asoslari. — Toshkent, 2008. — 216 b.
5. Mahmudov N. Nutq madaniyati va uslubiyat. — Toshkent, 2013. — 240 b.

[8]Herring, S.C. Computer-Mediated Discourse Analysis. Amsterdam, 2004.